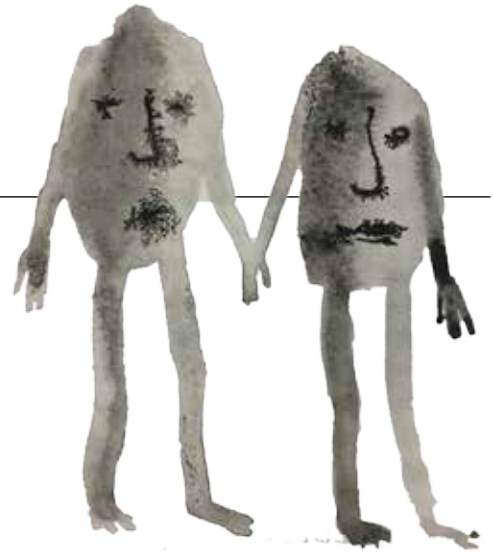

SCHRIJVER EN ARTS TOON TELLEGEN 75 JAAR

De dokter die via dieren praat

'De seksueel ondefinieerbaren' uit *De optocht*.

Toon Tellegen, de arts die schrijver werd, is 75 jaar. In zijn werk spelen dieren de hoofdrol. Via de eekhoorn, de mier, de walvis raakt Tellegen de grote onderwerpen in het mensenleven. Depressie, eenzaamheid, onrust. En daarna eten ze taart, veel taart.

In bijna alle verhalen van Toon Tellegen spelen dieren de hoofdrol. Zijn dierenwereld is een niet-bestaande plek, de dieren doen geen echte dierendingen: ze mijmeren veel, peinzen, praten met elkaar. Ze merken iets op, terloops, en scharrelen daarna verder.

In *De genezing van de krekkel* (1999) beschrijft Tellegen mooi hoe de krekkel gebukt gaat onder een depressie. 'Maar opeens voelde hij iets vreemds in zijn hoofd. Iets wat hij nog nooit had gevoeld. Iets dofs. Het zat in zijn hele hoofd.'

Uiteindelijk herstelt de krekkel, maar niet nadat hij langs al zijn vrienden is gegaan die wisselende adviezen geven. De eekhoorn durft het aan om het 'sombere, grijze gevoel' te pakken en in duizend stukjes te scheuren, 'die hij even later buiten onder de grond stopte.' Het helpt, een beetje.

Grote onderwerpen

Tellegens' verhalen zijn lichtfilosofisch, melancholisch en een tikje absurd. Via de krekkel, de mier, de walvis, de eekhoorn – en alle anderen – raakt Tellegen de grote onderwerpen in het mensenleven, zonder dat dit zo openlijk wordt benoemd. Neerslachtigheid, eenzaamheid, onrust. Is het soms de onderzoekende artsenblik die je terugziet in Tellegens werk?

De boktor lijkt misschien wel het meest op de dokter – de woorden klinken al bijna gelijk. Uit *De almacht van de boktor* (2007):

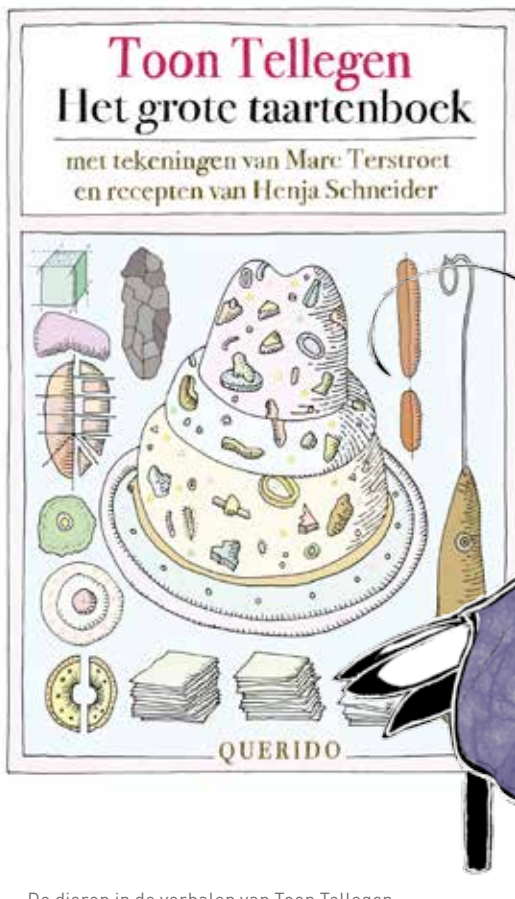
'De boktor kon alles maken. Vleugels voor wie nooit gevlogen had. Vinnen voor wie niet zwemmen kon. Een schepnet om de zon vanachter de wolken te halen voor iemand die het altijd koud had. Duisternis. Verstand. Stilte.

(...) Even was hij dan tevreden. Maar nooit lang, want altijd kwam er weer iemand aanhollen die "Boktor! Boktor!" riep en wilde dat hij iets maakte wat hij nog nooit had gemaakt: houten schubben, tsjilpende stekels, onvoorspelbaarheid. (...) Hij kon alles maken, maar niet dat niemand iets van hem wilde en hem met rust liet. Ik ben vrijwel almachtig, dacht hij, maar niet helemaal.'

Een enkele keer komt er een mens voor in de verhalen. En hoe. Prachtig is de bonte parade van alle soorten mensen die voorbij trekken in *De optocht* (2012), nu in herziene editie uitgebracht. Van de 'hooggeschoolde aanstokers van kwaad bloed', 'de seksueel ondefinieerbaren', 'de breedsprakigen'. De opsomming is vilein, rijk en beeldend en roept erom te worden voorgedragen.

Dokter Deter

Soms komt er openlijk een dokter voor in Tellegens werk. Zoals in *Dokter Deter* (1997), voor wiens huis een bord staat 'Dokter Deter maakt alle mensen beter'. Hij krijgt elke dag honderden mensen te behandelen, zijn knecht is daarbij essentieel. Officieel is dit een kinderboek, net als veel van Tellegens boeken – maar wat is een kinderboek? Dat is een boek dat kinderen zouden kún-

De dieren in de verhalen van Toon Tellegen houden allemaal van taart. Henja Schneider gaf de taarten uit deze verhalen vorm: ze bakte de taarten en schreef de recepten.

TOON TELLEGEN

(BRIELLE, 18 NOVEMBER 1941)
is de zoon van een huisarts en een Russische moeder. Hij volgde zijn geneeskunde-opleiding in Utrecht en aan de universiteit van Virginia. In Amsterdam vestigde hij zich als huisarts, nadat hij drie jaar in Kenia had gewerkt.

Tellegen is vooral bekend als kinderboekenauteur, maar hij maakte aanvankelijk naam als dichter. Relatief laat, in 1984, verscheen zijn eerste kinderboek. Hij schreef toneelstukken en romans voor volwassenen. Zijn werk is meermaals bekroond. Zo kreeg hij voor zijn oeuvre de Theo Thijssen-prijs, de Hendrik de Vries-prijs en de Constantijn Huygens-prijs. Daarnaast ontving hij voor afzonderlijke boeken onder meer de Gouden Griffel, de Zilveren Griffel, de Woutertje Pieterse-prijs, de Gouden Uil en de Jan Campert-prijs.

nen lezen – en net zo geschikt is voor volwassen lezers. En artsen in het bijzonder. ‘Als dokter Deter boos was op zichzelf gaf zijn knecht hem een draai om zijn oren. Want om dat zelf te doen is heel moeilijk.’ Op een dag vindt dokter Deter het welletjes, hij heeft al zoveel mensen beter gemaakt. Hij gaat weg. “Welletjes?” riepen de zieken. “En wij dan? Hebt u ons soms beter gemaakt?” “Iedereen beter maken is te veel”, zei dokter Deter. Hij bleef even staan, alsof hij nog iets wilde zeggen. Maar hij zei niets meer, ging naar binnen en trok de deuren van het balkon achter zich dicht.’

Grootste hits

Tellegen is een aantal jaar geleden gestopt als huisarts, des te actiever is hij nog als schrijver en performer. Echt interviews geven doet Toon Tellegen liever niet, daarvoor is hij te verlegen. Maar de schijnwerpers schuwt hij allerm minst. Samen met gitariste Corrie van Binsbergen treedt hij sinds 2002 op als Toon Tellegen & het Wisselend Toonkwintet. Op het podium komt muziek, literatuur en filosofie samen: hij draagt zijn dierenverhalen voor, de muziek danst om de woorden heen. Deze week is de tournee *Wij weten wie wij zijn...* begonnen, met daarin de ‘grootste hits’. In die hits gaat het natuurlijk over de dieren, over ‘te zijn of niet te zijn’ en over feestjes, jarig zijn en taart.

Treft dat even.

Taarten en verjaardagen zijn van gewichtig belang in de wereld van Tellegen. Alle dieren in zijn verhalen houden erg van taart. Alsof het nog nodig was dat te onderstrepen, schrijft hij in het voorwoord van *Het grote taartenboek* (2016). ‘Ik heb honderd wensen, en als ik goed nadenk misschien wel duizend. Maar één wens is mijn liefste wens, en dat is om op een middag in het begin van de zomer tussen de dieren aan de oever van de rivier te zitten. (...) Plotseling, halverwege die middag, verschijnen er aan de andere kant van de rivier, voorbij de steppe, honderden taarten boven de horizon.’ ■

TIEN VAN TELLEGEN

Ter gelegenheid van de 75ste verjaardag van Toon Tellegen mag Medisch Contact tien nieuwe uitgaven weggeven. Vijf exemplaren van het luisterboek *Wij weten wie wij zijn* (Rubinstein) en vijf van het feestelijke bakboek *Het grote taartenboek* (Querido). Op onze site ziet u hoe u hiervoor in aanmerking kunt komen.

web

Eerdere artikelen over Toon Tellegen vindt u onder dit artikel op medischcontact.nl.